

Izvirni znanstveni članek
UDK 342.727:343.632:004.774.1

Žaljive objave na družbenih omrežjih kot moderni izziv sodišč: so lahko tudi vsečki protipravni?

ANA JEREB
LL.M., doktorica pravnih znanosti
okrajna sodnica
Okrajno sodišče v Ljubljani

1. Uvod

Možnosti elektronske komunikacije prek družbenih omrežij¹ so danes brezmejne. Poenostavljeno lahko družbena omrežja opredelimo kot vrsto družbene interakcije z uporabo internetne tehnologije (pri čemer gre sicer v večini primerov bolj za monolog kot za dialog oziroma pravo interakcijo). Uporabnik lahko objavi, čivkne, všečka, komentira, deli objavo, doda prijatelja, ga dregne, deli sliko ali video, piše blog, snema vlog in še kaj bi se lahko našlo. Facebook, Twitter, Instagram, YouTube in LinkedIn je le nekaj spletnih mest (platform), ki uporabniku (posamezniku, podjetju ali državnemu organu) omogočajo, da se lahko kadarkoli poveže in deli sporočila s preostalimi uporabniki po vsem svetu. Komunikacijo prek družbenih omrežij odlikujejo hitrost, transparentnost, dostopnost in posledično široka uporaba ter priljubljenost med uporabniki. Facebook ima danes 2,7 milijarde aktivnih mesečnih uporabnikov, sledita mu YouTube z dvema milijardama in Twitter s 330 milijoni uporabniki.²

»Splet je postal eno od najpomembnejših sredstev, s katerim in prek katerega posamezniki izvršujejo svojo pravico do sprejemanja in posredovanja informacij in idej, zagotavlja bistvena orodja za sodelovanje v aktivnostih in diskusijah, ki zadevajo politična vprašanja in zadeve splošnega interesa; splet pomeni platformo za izvrševanje svobode izražanja, ki nima primerjave.«³

¹ Spletna družbena omrežja so aplikacije, spletne storitve, platforme ali strani, ki gradijo in odražajo družbene mreže ali družbene odnose med ljudmi, ki imajo na primer skupne interese in/ali aktivnosti. (Boyd in dr., str. 210.)

² Povzeto po: <<https://www.statista.com/markets/424/topic/540/social-media-user-generated-content/>> (2. 9. 2020).

³ Sodba ESČP v zadevi 48226/10, *Cengiz in drugi proti Turčiji*, z dne 1. 12. 2015, točka 49.

Na eni strani imajo družbena omrežja možnost, da spodbujajo ustavno varovano svobodo izražanja na način, kot ga še ni bilo. Uporabniki lahko prek njih sporočajo informacije, ideje, misli in slike množičnemu občinstvu ter (po potrebi) mobilizirajo to občinstvo za določen namen. Po drugi strani družbena omrežja povečujejo možnost konflikta med takšno svobodo izražanja in pravico posameznika do osebnega dostojanstva oziroma njegovega varstva pred razžalitvami in drugimi oblikami škodnega izražanja.⁴

Med vsemi objavami na družbenih omrežjih so tudi take, ki so lažne ali žaljive, ki kršijo avtorske pravice, posegajo v zasebnost posameznikov ali celo izpolnjujejo znake kaznivega dejanja. Razžalitve, sovražni govor, kriminalno združevanje, ustrahovanje ali izsiljevanje – tudi to so odsevi družbenih omrežji. Objave na družbenih omrežjih so lahko netočne in sovražne; možnost anonimnosti pa še dodatno spodbuja posameznike, da hitreje prestopijo meje kulturnega govora. Takšne objave oziroma njihovo preprečevanje in sankcioniranje prinašajo nove izzive tudi za pravo – tako za normativno pravno urejanje kot za sojenje.

Prispevek se osredotoča na primere žaljivih objav prek družbenih omrežij, ki so jih obravnavala domača in tuja sodišča. Predstaviti želi, ali in v čem je pravna obravnava konkurence med svobodo govora in pravicami posameznikov drugačna v primeru objav na družbenih omrežjih. Predstavljene so tiste odločbe najvišjih domačih in tujih sodišč, ki po presoji avtorice vsebujejo ta razlikovalni element in ki kažejo na to, da so družbena omrežja zaradi svoje dostopnosti in širokega dometa sočasno zmaga in poraz svobode (strpnega) govora v svetu.

Bistvene okoliščine, s katerimi se sodišča ukvarjajo pri obravnavi žaljivih objav na družbenih omrežjih, so štiri in bodo predstavljene v nadaljnjih poglavjih:

- Ali posameznika na družbenih omrežjih varuje svoboda izražanja in proti komu?
- Kako pravilno razumeti kontekst posamezne objave na družbenem omrežju?
- Kakšen pomen pripisati všečkom, čustvenčkom in drugim simbolom?
- Kakšne možnosti ima posameznik za učinkovito sodno varstvo svojih pravic?

2. Svoboda izražanja na družbenih omrežjih

Prvo vprašanje, ki se pojavi pri obravnavi objav na družbenih omrežjih pred sodišči, je, ali so te zaščitene s svobodo izražanja ali ne. Prvi odstavek 39. člena Ustave RS⁵ določa, da je zagotovljena svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Kot

⁴ Prav tam, točka 52.

⁵ Uradni list RS/I, št. 33/91 in nasl.

je ob letošnji mednarodni konferenci o svobodi izražanja povzel Toplak,⁶ uporabnik za objavljanje na družbenih omrežjih sklene pogodbeno razmerje s Twitterjem ali Facebookom in ob tem soglaša, da lahko spletno podjetje kadarkoli izbriše njegovo objavo, zapre njegov račun ali prekine pogodbo. Toplak tako sklepa, da uporabnika na spletu ustavna določba o svobodi izražanja ne štiti.

V sodni praksi pa je zaslediti različne pristope pri obravnavi svobode izražanja na družbenih omrežjih; od tega, da sodišča poudarjajo prispevek družbenih omrežij k prosti in svobodni komunikaciji, do omejevanja posameznega uporabnika z njegovim uporabniškim računom zaradi varstva svobode izražanja samega družbenega omrežja ali drugih uporabnikov.

2.1. Svoboda izražanja med uporabniki družbenih omrežij

Stališče, da je izražanje na družbenih omrežjih varovano z ustavno zagotovljeno svobodo izražanja, je VS RS zavzelo v svoji odločbi II Ips 75/2019 z dne 6. 2. 2020.⁷ V njej je Vrhovno sodišče tehtalo, ali je toženec z izvrševanjem svobode izražanja v objavi na omrežju Twitter nedopustno posegel v tožničino pravico do časti in dobrega imena, ki je v Ustavi varovana v okviru pravice do osebnostnega dostojanstva in pravic zasebnosti ter osebnostnih pravic. Odločilo je, da je toženčeva svoboda izražanja varovana tudi na družbenem omrežju, še posebej, ker gre za (posebej varovano) politično izražanje.⁸

Še dlje je v svoji obrazložitvi šlo Višje sodišče v Kopru, ki je v svoji odločbi Cpg 213/2017 z dne 22. 2. 2018 izpostavilo, da je svoboda izražanja »navsezadnje predpostavka obstoja družbenega omrežja Facebook«.⁹

Podobno je Evropsko sodišče za človekove pravice v zadevi *Payam Tamiz proti Združenemu kraljestvu* pri presoji žaljivih komentarjev na portalu Blogger.com (v lasti podjetja Google Inc.) odločilo, da so angleška sodišča pravilno pretehtala posameznikovo pravico do zasebnosti s svobodo izražanja, ki v tem primeru »varuje tako podjetje Google Inc. kot njegove končne uporabnike«.¹⁰ ESČP je nadalje poudarilo vlogo, ki jo imajo ponudniki internetnih storitev, kot je Google Inc., pri olajševanju dostopa do informacij ter razprave o številnih političnih, družbenih in kulturnih temah.¹¹

⁶ Toplak, str. 3.

⁷ Sodba VS RS II Ips 75/2019 z dne 6. 2. 2020, točke 26–28, 36.

⁸ Prav tam, točki 27 in 36.

⁹ Točka 10.

¹⁰ Sodba ESČP v zadevi 3877/14, *Payam Tamiz proti Združenemu kraljestvu*, z dne 19. 9. 2017, točka 90.

¹¹ Prav tam.

2.2 Svoboda izražanja v razmerju do družbenega omrežja

Višje deželno sodišče v Münchnu (OLG München v zadevi 18 W 1294/18 z dne 24. 8. 2018) je presojalo dopustnost izbrisa komentarja na Facebookovi strani medija Spiegel-Online. Ta je objavil prispevek o avstrijski priseljenski politiki. Med komentarji pod objavo je neki uporabnik političarko in članico desničarske AfD Heike Themel označil za »nacistično kurbo«. Političarka se je odzvala s citatom nemškega pesnika: »Ne morem tekmovati v prepiru z vami. Ste neoboroženi in z moje strani to ne bi bilo zelo pošteno.« Facebook je njen komentar izbrisal in za 30 dni blokiral njen račun, pri čemer je ugotovil, da komentar krši pravila omrežja. Višje deželno sodišče v Münchnu je presodilo, da je:

»komentar pomenil uveljavljanje svobode izražanja in bi moral Facebook pri uporabi svojih pravil upoštevati pravico svojih uporabnikov do svobode izražanja po nemškem Temeljnem zakonu«.

Sodišče je poudarilo, da je namen Facebooka kot družbenega medija svojim uporabnikom omogočiti »javni trg za izmenjavo idej in mnenj«, ter opozorilo, da s platforme ni dopustno izbrisati mnenj, ki so dopustna v okviru pravice do svobode izražanja. Sodišče je presodilo, da komentar v konkretnem primeru ne pomeni sovražnega govora ter da je zato izbris komentarja in ukinitve računa gospe Themel nezakonito ravnanje podjetja Facebook. »Zgolj enostranska ugotovitev Facebooka, da komentar krši pravila platforme, ne more biti podlaga za brisanje komentarja, ki ne krši svobode izražanja.«¹²

2.3. Svoboda izražanja v razmerju do oblasti

Da uporabnika na družbenih omrežjih in sama družbena omrežja ščiti svoboda izražanja, so večkrat poudarila tudi ameriška sodišča, vendar so ob tem zavzela nasprotno stališče od zgoraj predstavljene sodbe deželnega sodišča v Münchnu, in sicer da svoboda izražanja posameznike varuje pred posegi države, ne pa tudi pred posegi zasebnikov. V sporih, ki so jih posamezniki sprožili zoper upravljalce spletnih družbenih omrežji, ko so jih ti (domnevno) cenzurirali (izbrisali njihove komentarje ali blokirali uporabniški račun), tožniki v ZDA s sklicevanjem na svobodo izražanja niso bili uspešni.

Več sodišč je takšne zahtevke zavrnilo z obrazložitvijo, da svoboda izražanja posameznika varuje pred državnimi posegi, ne pa tudi pred posegi zasebnih družb, kamor spadajo Facebook, Twitter in podobni. Sodišča so šla celo dlje in pravico do moderiranja vsebin na spletnih straneh teh zasebnih ponudnikov interpretirala kot njihovo lastno pravico do svobode izražanja, v katero država ne sme poseči s svojo ureditvijo. Tako v ZDA s svojimi tožbami niso uspeli

¹² Prav tam, točka 45.

tožniki (vključno s predsednikom Donaldom J. Trumpom), ki so trdili, da določena družbena omrežja diskriminatorno cenzurirajo (konservativne) politike. Tako je prizivno sodišče za okrožje Columbia zavrnilo zahtevek v zadevi *Freedom Watch in Laura Loomer proti Google Inc. in drugi*,¹³ v kateri sta Freedom Watch in Laura Loomer tožila Google, Facebook, Twitter in Apple z navedbami, da so sodelovali pri zatiranju konservativnih političnih stališč in kršili njihove pravice. Sodišče je zavzelo stališče, da toženci ne morejo kršiti svobode izražanja tožnikov, saj gre za zasebne družbe, medtem ko prvi amandma prepoveduje le državne omejitve svobode izražanja. Tožniki niso uspeli niti z zatrjevano diskriminacijo po upoštevem predpisu o človekovih pravicah (D.C. Human Rights Act), saj naj bi ta prepovedoval diskriminacijo glede na politično prepričanje na javnih krajih, tožniki pa niso izkazali, da bi spletne platforme delovale na takem kraju.

Zavrnen je bil tudi zahtevek konservativnega blogerja Charlesa C. Johnsona, ki ga je Twitter blokiral leta 2015. Kalifornijsko sodišče je v zadevi *Charles C. Johnson proti Twitter*¹⁴ odločilo, da svoboda izražanja v tem primeru varuje Twitter, ne Johnsona. Obrazložilo je, da »je že dobro uveljavljeno, da ustavna svoboda izražanja vključuje tudi pravico, da se ne govori«. Pravila Twitterja, ki jasno določajo, da uporabniki ne smejo objavljati groženj in da lahko Twitter kadarkoli enostransko in brez razloga zapre uporabniški račun, so po presoji sodišča izraz Twitterjeve svobode izražanja.

Takšno poudarjanje zaščite svobode govora na ozemlju ZDA posledično pomeni, da so upravljalci družbenih omrežij pri moderiranju objavljenih vsebin pogosto manj aktivni, saj je možnost za njihovo odgovornost za žaljive vsebine uporabnikov skoraj ničelna.

Da gre za (nedopusten) državni poseg v posameznikovo svobodo izražanja na družbenem omrežju, je Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) razsodilo v zadevi *Cengiz in drugi proti Turčiji*.¹⁵ Kazensko sodišče v Ankari je več uporabnikom (pravnikom, zaposlenim na pravnih fakultetah, ki se ukvarjajo s področjem varstva človekovih pravic) z odredbo blokiralo dostop do omrežja YouTube (z obrazložitvijo, da je vsebina desetih posnetkov, ki so jih na platformi objavili ti posamezniki, kršila prepoved žaljenja spomina na Atatürka). ESČP je poudarilo pomen interneta za svobodno komunikacijo in deljenje informacij na splošno ter posebej pomen platforme YouTube za deljenje političnih vsebin, ki jih tradicionalni mediji spregledajo. S tem se »pospešuje pojav državljanskega novinarstva«.¹⁶ YouTube je zaradi svo-

¹³ Zadeva *Freedom Watch and Laura Loomer v. Google Inc. et al.*, United States Court of Appeals for the District of Columbia, USCA Case No. 19-7030, z dne 27. 5. 2020.

¹⁴ Informacije o primeru povzete s strani: <<https://www.barneslawllp.com/charles-johnson-vs-twitter-case>> (14. 9. 2020).

¹⁵ Zadeva *Cengiz proti Turčiji*

¹⁶ Prav tam, točka 52.

jih lastnosti, dostopnosti in možnega vpliva z vidika pritožnikov brez alternativnih možnosti izražanja. Z ukrepom države je bilo poseženo v njihovo pravico do sprejemanja in objavljanja informacij oziroma idej. Sodišče je zato zaključilo, da je Turčija odgovorna za kršitev 10. člena EKČP.¹⁷

2.4. Svoboda izražanja na uporabniških računih v javnem interesu

Politiki vse pogosteje uporabljajo svoje uporabniške račune na družbenih omrežjih za obveščanje javnosti o svojem delu ali celo z namenom javnih objav aktualnih odločitev. Takšne objave v javnosti sprožajo različne odzive, ki jih posamezniki lahko izrazijo s komentarji. Če so ti negativni, jih lahko politik, ki upravlja konkretni uporabniški račun, izbriše in posamezniku onemogoči nadaljnji dostop do računa. Takšno blokiranje dostopa do javnih informacij lahko pomeni tudi kršitev posameznikove svobode izražanja.

Tako je trenutni predsednik ZDA na svojem profilu @realDonaldTrump blokiral več drugih uporabnikov, ki so objavljali kritične komentarje. Prizivno sodišče je v primeru *Knight First Amend. Inst. at Colum. Univ. proti Trump*¹⁸ razsodilo, da je s tem kršil njihovo pravico do svobode govora. Osrednje vprašanje v zadevi je bilo, ali je uporabniški račun predsednika Trumpa, ki ga je ta odprl, preden je postal predsednik, še vedno njegov zasebni račun ali je postal javni forum, na katerem je varovana svoboda govora (tudi drugih) komentatorjev. Sodišče je ugotovilo, da je Trump račun uporabljal v svoji predsedniški funkciji, blokada pa pomeni neustavno državno omejitev svobode govora. Sodišče je s tem odločilo, da mora biti uporabniški račun na družbenem omrežju, ki se uporablja v javne namene, odprt za komentarje in dialog, kar je zaključilo z mislijo:

»[Č]e prvi amandma kaj sporoča, je to, da je najboljši odziv na nezaželen govor v zadevah javnega interesa več govora, ne manj.«

Javni forum pa ni le uporabniški račun predsednika države; prizivno sodišče četrtega okrožja je potrdilo odločitev v zadevi *Davison proti Randall*,¹⁹ da je takšen tudi Facebookov uporabniški račun predsednice odbora nadzornikov okrožja Loudoun v Virginiji. Ta naj bi kršila svobodo izražanja, ko je na svoji strani na Facebooku izbrisala zanj neprijetne komentarje volivca in mu preprečila nadaljnje objave. Randall je uporabljala svojo uradno stran na Facebooku za potrebe svojega dela občinske uradnice. Prek te strani je javnosti posredovala informacije o uradnih dejavnostih odbora in prosila javnost za odziv na politična vprašanja, s katerimi se je

¹⁷ Prav tam, točka 57–65.

¹⁸ Zadeva *Knight First Amend. Inst. at Colum. Univ. v. Trump*, 302 F. Supp. 3d 541, 573 (S.D.N.Y. 2018), No. 18-1691 (2d Cir. Oct. 24, 2018).

¹⁹ Zadeva *Davison v. Randall*, 912 F.3d 666 (4th Cir. 2019).

srečevala v okviru svojega dela. Sodišče se je sklicevalo na novejšo sodbo Vrhovnega sodišča ZDA o primerjavi družbenih omrežij s tradicionalnimi javnimi forumi, pri čemer je Vrhovno sodišče internet označilo za »najpomembnejši prostor za izmenjavo mnenj«.²⁰ Nasprotno pa sodišče v zadevi *Morgan proti Bevin*²¹ zaščite svobode izražanja ni razširilo na omejitve govora na uradnih straneh guvernerja Kentuckyja na Facebooku in Twitterju.

Komentatorji v strokovni literaturi opozarjajo, da uporabniški račun funkcionarja ni niti njegova zasebna lastnina niti prostor pod državnim nadzorom.²² Upravlja ga podjetje Twitter Inc., ki ima svoja splošna pravila uporabe in med njimi določbe, kdaj in pod kakšnimi pogoji lahko moderira objavljene vsebine. Te veljajo tudi za račun predsednika Trumpa. Če bi sam predsednik kršil splošne pogoje Twitterja, bi ta njegove objave lahko odstranil (ali jih vsaj ustrezno označil kot neresnične, kar se je že zgodilo), enako velja tudi za komentarje drugih uporabnikov na njegovem računu. Zato se avtorji ne strinjajo z zaključkom sodišča, da je Trumpov račun na Twitterju primerljiv z javnimi forumi, kjer ima javnost svobodo izražanja.²³

Medtem ko ZDA poudarjajo pomen svobode izražanja in k možnostim cenzure objav na družbenih omrežjih pristopajo restriktivno, se v Evropski uniji poudarja dolžnost upravljalcev družbenih omrežji, da izbrišejo sporne objave, če so nanje opozorjeni. Svoboda izražanja pa v nobenem primeru ni absolutna. Pri presoji, ali je pri izvrševanju svobode izražanja posameznik pretirano posegel v osebnostno pravico drugega (na primer v njegovo dostojanstvo), je odločilen kontekst, v katerem je bila neka vsebina objavljena. Poudarki te sodne prakse so predstavljeni v naslednjem poglavju.

3. Kontekst objave na družbenem omrežju

Pri presoji objav na družbenih omrežjih je ključni dejavnik, kako bi objavo razumel povprečen uporabnik tega omrežja. Ta se ne omeji nujno le na golo besedilo spornega zapisa, temveč ob tem upošteva tudi kontekst – v ožjem pomenu (kamor spadajo samo besedilo zapisa in njegova umeščenost v niz komentarjev ter tudi okoliščine, povezane z avtorjem in naslovnikom) in v širšem pomenu (kamor spadajo značilnosti uporabljenega družbenega omrežja).

Objav uporabnikov družbenih omrežij tako ni mogoče razumeti (le) v njihovem dobesednem pomenu. Samo po sebi ne zadošča niti razčlenjevanje besedila ali iskanje besednih razlag iz slovarja. Pomembni so tudi pomen in širši kontekst, značilnosti vpletenih uporabnikov, njihova predhodna korespondenca in duh komunikacije.

²⁰ Zadeva *Packingham v. North Carolina*, 137 S. Ct. 1730, 1735 (2017).

²¹ Zadeva *Morgan v. Bevin*, 298 F. Supp. 3d 1003, 1010 (E.D. Ky. 2018).

²² Glej Nylén.

²³ Prav tam.

Pri iskanju konteksta določene objave je treba upoštevati tudi značilnosti konkretnega družbenega omrežja. Že te namreč lahko pomembno otežijo presojo, ali gre pri določeni objavi za (nedopustno) navajanje (napačnih) dejstev ali za zaščiteno izražanje mnenja. Na primer, omrežje Twitter dolžino objav omejuje na 140 znakov, kar piscu ne omogoča, da bi jasno opredelil svojo objavo kot na primer lastno mnenje, pretiravanje ali satiro. Zato bi sodišče pri presoji njegove objave nujno moralo upoštevati tudi širši kontekst te objave; recimo verigo njegovih objav, ki so si sledile v (krajšem) časovnem obdobju, in vsebino tvitov, na katere je morda odgovarjal.²⁴

3.1. Kontekst objave na družbenem omrežju v ožjem pomenu

3.1.1. Dobesedni pomen uporabljenih izrazov

Da je pri razumevanju zapisov na družbenih omrežjih ključen kontekst, je Vrhovno sodišče Združenega kraljestva izčrpno obrazložilo v zadevi *Stocker proti Stocker*.²⁵ Stranki Stocker sta razvezana zakonca. Po ločitvi se je na strani na Facebooku vnela ostra debata med gospo Stocker in novo partnerico bivšega moža. V tem okviru je gospa Stocker objavila več obtožb na račun gospoda Stockerja, med drugim, da »jo je poskušal zadaviti«. Obtožbe so bile vidne 21 osebam, ki jim je bil omogočen dostop do objave, ter 110 Facebookovim prijateljem nove partnerice in njihovim prijateljem. Gospod Stocker je vložil tožbo zaradi klevetanja. Medtem ko se je sodišče prve stopnje ukvarjalo z definicijo pojma »poskusiti zadaviti« in se je pri tem oprlo na slovar angleškega knjižnega jezika, je vrhovno sodišče poudarilo:

»[V] zadevi je ključno, da gre za objavo na omrežju Facebook. 21. stoletje je s seboj prineslo nov razred bralca: uporabnika družbenih medijev. Sodnik, ki je zadolžen za odločitev, kako bo objavo na Facebooku ali tvit na Twitterju razlagal uporabnik družbenih medijev, mora imeti v mislih način objavljanja in branja takšnih objav in tvitov.«

Angleško vrhovno sodišče je tako zavrnilo pristop sodišča nižje stopnje, ki je s slovarjem iskalo (do)besedni pomen sporne objave:

»Običajen bralec objave na Facebooku ne secira objave v ločene odstavke, še manj pa izolira posamezne besede in razmišlja o možnih pomenih. Ob vedenju, da je tožnica živa, bi objavo zagotovo interpretiral tako, da je toženec prijel ženo za vrat, in ne, da jo je naklepno poskušal ubiti.«²⁶

Takšen pristop lahko primerjamo z obravnavo žaljivih naslovnih v časopisu, ki jih je treba presojati v kontekstu celotnega članka in presoditi, ali je žaljiva celotna objava, ne pa zgolj

²⁴ Barnett, str. 161.

²⁵ Zadeva *Stocker v. Stocker*, [2019] UKSC 17.

²⁶ Prav tam.

izseki, iztrgani iz konteksta. To je poudarilo tudi slovensko Vrhovno sodišče v zadevi II Ips 75/2019 z dne 6. 2. 2020:

»Ocena sodišča prve in druge stopnje, da je zaradi uporabljene prispodobe sporna objava zelo žaljiva, je sprejemljiva le, če je vzeta iz konteksta in razumljena dobesedno. Sodišči sta sicer utemeljeno verjeli tožnici, da jo je toženec z verbalno karikaturjo prizadel. Kot rečeno pa to ne zadošča za oceno o protipravnosti objave. Politična žalitev se pogosto razširi na osebno področje, vendar so po stališču ESČP takšna tveganja nujna za svobodno razpravljanje o idejah, ki pomenijo zagotovilo demokratične družbe.«²⁷

3.1.2. Niz komentarjev, vezanih na določeno objavo

Sodišča vse pogostejše posamezne objave ne obravnavajo izolirano, temveč v kontekstu celotnega niza komentarjev, ki so prikazani na določenem uporabnikovem računu (»zidu« v primeru omrežja Facebook). Tako je v zadevi *Feld proti Conway*²⁸ sodišče v Massachusettsu presojalo, ali gre pri tvitu »ti si prekleto nora!«²⁹ za žaljivo navajanje dejstev o duševnem zdravju tožnice, ki naj bi škodilo njenemu ugledu (saj se je tvit prikazal ob iskanju tožnice v spletnem iskalniku), ali za (dopustno) osebno mnenje avtorja tvita. Sodišče je poudarilo, da je treba pri razlikovanju med pretiravanjem in dobesednim pomenom zatrdjevanja dejstev upoštevati »celotno objavo in kontekst, v katerem je bila objavljena; upoštevaje vse uporabljene besede in vse okoliščine izjave«. Za primer konkretnega družbenega omrežja je sodišče nadalje obrazložilo, da to pomeni, »da tvita ni mogoče brati izolirano, temveč v kontekstu celotne razprave«. Ker je sporni tvit del intenzivne in čustveno nabite debate o domnevni tožnični odgovornosti za izginotje tekmovalnega konja, »ga v tem kontekstu ni bilo mogoče razumeti kot navajanje dejstev o tožničinem duševnem stanju«. Šlo je za »očitno kritiko – torej za mnenje o zadevi iz širše razprave«. Po stališču sodišča bi razumen bralec pri takem zapisu iskal kontekst v celotnem nizu objav in se ne bi omejil na (goli) dobesedni pomen uporabljenih besed.

Podobno je odločilo tudi newyorško prizivno sodišče v zadevi *Stolatis proti Hernandez*, in sicer da:

»Ob prebiranju posameznih objav iz niza, vključno z izpostavljenostjo, je mogoče trditi, da je z njimi avtor podajal napačne dejanske trditve. Vendar z vidika niza objav kot celote (kar je pravi pristop) sklepamo, da je šlo za objave pravno varovanih osebnih mnenj avtorja.«³¹

²⁷ Glej točko 35.

²⁸ Zadeva *Feld v. Conway*, 16. F. Supp. 3D 1 (D. Mass. 2014).

²⁹ V izvirniku: »you are fucking crazy!«

³⁰ Zadeva *Feld v. Conway*, par. 4.

³¹ Zadeva *Stolatis v. Hernandez*, 77 N.Y.S.3d 473 (App. Div. 2018), par. 476–477.

3.1.3. Lastnosti avtorja in naslovnika žaljive objave

V okviru presoje notranjega konteksta določene objave so pomembne tudi okoliščine, povezane z osebnostjo avtorja in naslovnikom spornega zapisa. Tako je Višje sodišče Anglije in Walesa v zadevi *Monroe v. Hopkins*³² opozorilo na naslednje pomembne okoliščine:

- na strani naslovnice žaljivega tvita: da ima @MsJackMonroe uporabniški račun na Twitterju od leta 2012 in da ji sledi okoli 75.000 sledilcev. V času sporne objave je bila na Twitterju vsako prosto minuto (kot je sama trdila) in je objavila okoli 20.000 tvitov. Sprejela je oceno toženke, da je »odkrita politična aktivistka, zelo kritična do konservativne stranke in njene politike«. Sodišče je ocenilo, da je v svojem načinu pisanja zelo direktna in odkrita ter da na Twitterju večkrat uporablja kletvice in druge »močne izraze«. Takšen opis bi potrdili tisti, ki jo spremljajo na Twitterju (čeprav bi morda uporabili drugačne besede).³³
- na strani avtorice spornega zapisa: da ima uporabniški račun @KTHopkins, na katerem se predstavlja kot pisateljica kolumn za različne medije. Ima okoli 570.000 sledilcev, njeno domačo spletno stran pa obišče 5,7 milijona obiskovalcev na mesec. V tem obdobju je napisala okoli 44.000 tvitov; kritičnega dne je prvi tvit napisala ob 7. uri zjutraj, sporni (ki ga je poslala malo pred deseto uro zvečer) pa je bil njen trideseti tisti dan. Širši javnosti je poznana kot kontroverzna, napadalna, neposredna, sarkastična in večkrat predrzna v svojem novinarskem delu ter pri objavah na družbenih omrežjih.

Tudi naše Vrhovno sodišče je v zadevi II Ips 75/2019 poudarilo lastnosti avtorja objave na Twitterju, in sicer da je »znan politik, predsednik največje opozicijske stranke in mnenjski voditelj, ki ima 39.600 sledilcev na Twitterju. Tudi zato so njegove objave deležne bistveno večje pozornosti kot objave povprečnega uporabnika Twitterja in so predmet bolj poglobljenih analiz. Zato jih je treba obravnavati drugače kot nepremišljene, hipne in pogosto vulgarne odzive anonimnih posameznikov preko interneta, ki imajo zamejen domet«.³⁴

3.1.4. Domet objave

Tudi slovenska višja sodišča so se nekajkrat izrekla o kontekstu, v katerem je treba presojati (ne)protipravnost določene objave na družbenih omrežjih, in pri tem poudarila njen domet oziroma število oseb, ki so objavo (lahko) videle in prebrale. Višje sodišče v Ljubljani je o tem odločalo v zadevi II Cp 2066/2012.³⁵ Šlo je za odškodninski spor zaradi posega v zasebnost z objavo fotografij na omrežju Facebook. Sodišče je posebnosti tega družbenega omrežja

³² Zadeva *Monroe v. Hopkins*, (2017) EWHC 433 (QB).

³³ Zadeva *Monroe v. Hopkins*, par. 8.

³⁴ Sodba VS RS II Ips 75/2019, par. 36.

³⁵ Sodba VSL II Cp 2066/2012 z dne 30. 1. 2013.

upoštevalo tako pri presoji protipravnosti toženčevega ravnanja kot tudi pri določitvi višine primerne odškodnine. Ugotovilo je, da je bila s tem razkrita zasebnost tožnika, in sicer spletni album, ki ga je videlo in ga komentiralo vsaj pet vidnih spletnih prijateljev in 15 anonimnih.

Višje sodišče je odločilo, da protipravnost objave ni bila izključena, čeprav je bila ta morebiti namenjena le »najožjim prijateljem«. Okoliščini, da je šlo za najbližje prijatelje in da je bilo število oseb, ki so fotografije videle, manjše, pa vplivata kvečjemu na intenzivnost posega v zasebnost in posledično na višino odškodnine, ne pa na sam obstoj protipravnega ravnanja. Enako velja za dejstvo, da osebe, ki so se na takšen način seznanile s fotografijo, toženca ne poznajo. Višje sodišče pa je v svoji obrazložitvi nadalje grajalo stališče sodišča prve stopnje, da tožnik pripada starejši generaciji, ki ni tako večša uporabe sodobnih komunikacijskih orodij, zaradi česar naj bi bil krog javnosti, ki je objavo videla, manjši, kot pa to zatrjuje tožnik. Takšen zaključek naj bi bil arbitraren, saj sodišče prve stopnje ni pojasnilo, zakaj je v konkretni zadevi relevanten krog javnosti zgolj (ali ravno) tožnikova starostna skupina.

Protipravnost žaljive objave v zaprti skupini na Facebooku je Višje sodišče v Ljubljani presojalo v zadevi II Cp 577/2019.³⁶ Tožnik je zahteval plačilo denarne odškodnine, ker naj bi ga toženec v treh spletnih objavah razžalil ter okrnil njegov ugled in dobro ime. Objave so vsebovale opis konkretnih dogodkov s konkretnimi osebami, v katerih je bilo tožnika mogoče prepoznati in v katerih je toženec tožniku pripisal šolanje na butalski fakulteti, mu očital nakup diplome in ga imenoval za osla. Objave so bile napisane na strani Facebookove skupine Krajani ... za boljši jutri, ki je bila zaprta, do nje pa je imelo dostop 67 članov te skupine. Tožnik ni bil član navedene skupine, o objavah pa ga je obvestila žena, ki je zanje izvedela od prijateljice. Pritožbeno sodišče je razsodilo:

»Da je že krog 67 oseb dovolj širok, da je objave treba šteti za javne, poleg tega se toženec pri tako širokem krogu naslovnikov ni mogel upravičeno zanesti na zasebnost komunikacije. Po drugi strani je pomembno, da je toženec svoje objave naslovil na skupino, ki je že po svojem imenu namenjena razpravi o življenju občanov Občine B. in v okviru tega tudi razpravi o delovanju občinskih uslužbencev. Toženec spornih izjav tako ni naslavljal na ljudi izven kroga zainteresirane javnosti in javnosti zunaj območja Občine B. in njene bližnje okolice njegovi zapisi tudi niso dosegli.«

Protipravnost pa ni bila ugotovljena v primeru žaljive objave, ki jo je presojalo Višje sodišče v Kopru v zadevi Cpg 213/2017.³⁷ Na za javnost odprtem delu profila bara L. na Facebooku je bil objavljeno naslednje besedilo: »Vsem sedanjim in bodočim gostincem in seveda gostom svetujem, da se v veliki meri ognejo kave znamke H., v svarilo naj vam bo le, da imajo le v K. 4 stranke, s katerimi so v tožbi [...]«. Pomembni okoliščini za presajo sta bili, da je bila

³⁶ Sodba VSL II Cp 577/2019 z dne 10. 7. 2019.

³⁷ Sodba VSK Cpg 213/2017 z dne 22. 2. 2018.

objava po devetih dneh odstranjena s profila na Facebooku in da je sporno izjavo na svojem uporabniškem profilu delila le tretja toženka, ki je objavo še istega dne odstranila. Šlo je torej za kratkotrajno objavo na profilu določenega lokala (in ene s tem lokalom povezane osebe). Sodišče je zapisalo:

»Objava na odprtem delu FB profila, kljub temu, da je javna, ne pomeni, da jo tudi dejansko vpogleda vsakdo, ki je aktiven na družbenem omrežju, temveč le osebe, ki jih ta FB profil zanima. Zgolj možnost, da bi lahko izjavo videl vsak uporabnik družbenega omrežja v Sloveniji, ne zadošča, saj tožeča stranka niti ne trdi, da je bil FB profil, na katerem je bila sporna objava, zanimiv za širok krog ljudi v Sloveniji. Kljub izrecnemu pozivu tožeča stranka sodišču ni dostavila seznama strank, ki naj bi sporno izjavo dejansko videle. V naravi družbenega omrežja je, da objave na njem niso objektivne, gre za mnenja in stališča imetnika profila. Sporna izjava je v okviru zahtevanih standardov izražanja na družbenih omrežjih (ni na prvi pogled žaljiva in zaničevalna). Vse našeto po mnenju pritožbenega sodišča ob pravilni uporabi materialnega prava pomeni, da konkretne okoliščine zadeve ne opravičujejo odškodnine po 183. členu OZ.«

V tem primeru je Višje sodišče v Kopru zelo strogo ocenilo, da bi tožeča stranka morala za dokazovanje dometa sporne objave sodišču predložiti seznam oseb, ki so objavo videle. V praksi drugih sodišč stranke v ta namen pogosto predložijo analitiko obiskov določene spletne strani ali pa zadostuje že podatek o številu sledilcev določenega uporabniškega računa.

3.1.5. Uporaba spletnih povezav in slik

V okviru notranjega konteksta je lahko pomembna okoliščina za presojo tudi objava spletnih hiperpovezav (hiperlinkov) ali slikovnega gradiva, na podlagi katerih si lahko (razumen) bralec ustvari lastno mnenje o zadevi in v tem oziru razume sporen zapis tudi kot (le) osebno mnenje avtorja, in ne kot navajanje dejstev. Če je objavljeno mnenje opremljeno s hiperpovezavo na vir informacij, s tem bralcu omogoči, da si ustvari lastno mnenje o določeni temi.³⁸ Povezave sporočajo, da se je avtor zanašal na določene druge informacije, ki jih je mogoče razlagati na različne načine, pri čemer je bralcu omogočeno, da jih preveri tudi sam.

Podobno velja za slikovno gradivo, ki ga lahko avtor pripne k določenemu besedilnemu komentarju. Tudi to bralcu omogoča, da o zadevi pridobi dodatne informacije, na podlagi katerih lahko sklepa na kontekst zapisa. Tako je bil zavrnen zahtevek v zadevi *Stephanie Clifford (Stormy Daniels) proti Donald J. Trump* glede Trumpovega twita, da je igralka Stormy Daniels »popolna prevarantka«.³⁹ Igralka je trdila, da je prejela grožnje, ker je v javnosti govorila o svo-

³⁸ Na primer zadeva *Redmond*, 2012 WL 3243507. Povzeto po Barnett Lidsky in Andersen Jones, str. 164.

³⁹ Zadeva *Stephanie Clifford aka Stormy Daniels v. Donald J. Trump*, US Court of Appeals for the ninth circuit, 18-56351 (2020).

jem domnevnem razmerju s predsednikom. Izdelala je skico moškega, ki naj bi ji grozil in ki naj bi bil po Trumpovih besedah zelo podoben igralkinemu bivšemu možu. Trump je tvitnil: »Skica leta kasneje o neobstojećem moškem. Popolna prevarantka, ki se dela norca iz Medijev Lažnih Vsebin (vendar oni vedo)!«⁴⁰ in tvitu pripel tudi obe skici.

Igralka je zoper predsednika vložila tožbo, v kateri je trdila, da je tvit posegel v njen ugled in jo prikazal kot lažnivko. Sodnik, ki je njen zahtevek zavrnil na prvi stopnji, je objavo označil za »barvit izraz retoričnega pretiravanja«,⁴¹ ki ga nihče ne bi mogel razumeti kot navajanje dejstev o igralki. Pritožbeno sodišče je pritrdilo takšnemu zaključku:

»[G]ledano skozi oči objektivno razumnega bralca, tvit kaže na mnenje g. Trumpa o posledicah domnevnih podobnega videza (igralkinega) bivšega moža in osebe na skici. Ker je [spornemu, op. a.] tvitu takoj sledil tvit z obema skicama, je bralec prejel dovolj informacij glede domnevno neresnične obtožbe in si je lahko glede tega ustvaril lastno mnenje.«

3.2. Kontekst objave na družbenem omrežju v širšem pomenu

Med zunanje okoliščine, ki vplivajo na razumevanje objav na družbenih omrežjih, lahko uvrstimo lastnosti družbenih omrežij na splošno in posebnih karakteristik konkretnega omrežja. Tako je pomembno, kako določeno omrežje deluje, na kakšen način se objave na njem prikazujejo in po kolikšnem času izginejo, ali nas do njih lahko pripelje splošno iskanje na internetu in podobno. Angleško vrhovno sodišče je v že predstavljenem primeru *Stocker proti Stocker* poudarilo, da je zaradi načina delovanja Twitterja mogoče, da se določen tvit v različnem kontekstu prikaže različnim skupinam uporabnikov ali celo različnim uporabnikom. Načeloma posledic, ki izhajajo iz konteksta, na katerega avtor sam ne more vplivati, ne moremo pripisati njemu.⁴²

Sodba v zadevi *Stocker proti Stocker* se nadalje sklicuje na odločitev Višjega sodišča Anglije in Walesa v zadevi *Monir proti Wood*⁴³ o tem, da je: »Twitter hiter medij. Ljudje se med sporočili premikajo relativno hitro.« Ta argument je uporabilo tudi za primer omrežja Facebook: »Za Facebook velja podobno. Ljudje se čezenj premikajo hitro. Ne ustavijo se in ne razmislijo o prebranem. Ne razmišljajo o tem, kakšen pomen bi izjava morda lahko imela. Njihova reakcija na objavo je čustvena in bežna.«⁴⁴

⁴⁰ V izvirniku se Trumpov tvit glasi: »A sketch years later about a nonexistent man. A total con job, playing the Fake News Media for Fools (but they know it)!«

⁴¹ Ang. »colourful expression of rhetorical hyperbole«.

⁴² Zadeva *Stocker v. Stocker*, točka 39.

⁴³ Zadeva *Monir v. Wood*, EWHC (QB) 3525, 2018.

⁴⁴ Zadeva *Stocker v. Stocker*, točka 41.

3.2.1. Neformalnost

Med zunanjimi lastnostmi družbenih omrežij, ki opredeljujejo kontekst objav, velja postaviti v ospredje neformalnost komunikacije prek spletnih platform. Nekatera sodišča so zavzela stališče, da je objave na družbenih omrežjih zato treba razlagati kot izražanje mnenj, ne dejstev. Tako je recimo prizivno sodišče v Koloradu v zadevi *Giduck proti Niblett*⁴⁵ odločilo, da objav na omrežju Facebook ni mogoče razumeti kot navedbe o dejstvih zaradi njihove »vsebine, tona in konteksta«. ⁴⁶ Dejstvo, da je šlo za komunikacijo, v kateri je bilo veliko objav anonimnih, je še nadalje utrdilo stališče, da je šlo (le) za osebna stališča avtorjev. ⁴⁷

Na neformalnost objav na omrežju Twitter se je sklicevalo ameriško sodišče v zadevi *Rochester City Lines, Co. proti City of Rochester*,⁴⁸ kjer je sodišče razsodilo v prid izvoljenemu mestnemu svetniku, ki je tvitnil več komentarjev v povezavi z razpisom za izvajalca javnega prometa. Uporabil je formulacije, kot so: da so določene stranke vzele javnost za talce, da so vključene v izsiljevanje in rop ter da so kradle davkoplačevalcem. Po mnenju sodišča so bile »pogosto uporabljene retorično, za opis vedenja, ki je za avtorja neokusno ali moralno sporno, ne pa tudi kaznivo«. ⁴⁹ Čeprav bi besedilo torej lahko razumeli, kot da opisuje kazniva dejanja, ga je kontekstualno treba razumeti le kot retorično izražanje. Sodišče je spornim tвитom pripisalo »sproščen ton, ki naj bi bil med uporabniki (tega) družbenega omrežja pogost«. ⁵⁰

Tudi slovensko Vrhovno sodišče je objavam na Twitterju pripisalo neformalen pogovorni ton:

»Za objave na tem omrežju je značilno, da gre praviloma za ekspresivne, zelo kratke, hitre, tudi pikre, zajedljive, nemalokrat prostaške odzive, napisane v pogovornem stilu, brez poglobljenega razmisleka. Uporabniki Twitterja zapis besedila pogosto krajšajo, kar pa ni pogojeno le s pomanjkanjem prostora, ampak ima tudi družbeno in čustveno razsežnost, s katero se izraža osebna identiteta in izkazuje pripadnost neki družbeni skupini, pa tudi ustvarja spontano, lahko tudi vzdušje v komunikaciji. To pomeni, da povprečni uporabnik Twitterja 'čivke' bere hitro, jih ne preučuje ter jih razume v kontekstu, ki je specifičen za to družbeno omrežje. Na tak, hipen in ekspresiven način sporočila tudi nastajajo.« ⁵¹

Bolj strog in resen kontekst objave na omrežju Facebook pa je prepoznalo Višje sodišče Anglije in Walesa v zadevi *Dr Katherine Alexander – Theodotou in drugi proti Georgios Kounis*.⁵² Sporna

⁴⁵ Zadeva *Giduck v. Niblett*, 2014 WL 2986670 (Colo. App. 2014).

⁴⁶ Prav tam, točka 11.

⁴⁷ Prav tam, točka 10.

⁴⁸ Zadeva *Rochester City Lines, Co. v. City of Rochester*, 846 N. W. 2D 444, 466-67 (Minn. Ct. App. 2014).

⁴⁹ Prav tam, točka 466.

⁵⁰ Prav tam.

⁵¹ Sodba VS RS II Ips 75/2019, točka 34.

⁵² Zadeva *Dr Katherine Alexander – Theodotou et al. v. Georgios Kounis*, [2019] EWHC 956 (QB), točka 52.

objava na Facebooku je tožnika (vodilna v večji londonski odvetniški pisarni) obtoževala, da sta izkoristila ranljiv položaj, tako da sta žrtvam škandala s prodajo nepremičnin na Cipru zaračunala skoraj 30.000 funtov za pravno pomoč, nato pa nista zaščitila njihovih interesov in bila posredno kriva za samomor ene od žrtev. Objava je bila objavljena v Facebookovi skupini Cyprus Property Legal Action – Resolution and Collaboration. Sodišče je poudarilo, da je šlo za »resno zadevo o resni temi, objavljeni na Facebookovi strani uradne kampanje. Ne gre za lahkomišelnost ali prehodno mnenje na uporabniškem računu posameznika, ki bi ga bilo mogoče brati na nepreviden način.«⁵³ Sodišče je zato zavzelo stališče, da je objavljena vsebina lahko povzročila resne posledice za ugled tožnikov, ki jih je bilo mogoče identificirati v objavah.

3.2.2. Neresničnost, očitno pretiravanje, satira in žaljive šaljivke

Nadaljnja okoliščina, ki jo je pri pravni analizi objav na družbenih omrežjih treba upoštevati, je njihova (ne)resničnost. Sem spadajo razlikovanje med objavami dejstev in mnenj ter presoja sodišča, kako določeno objavo razume povprečen (razumen) uporabnik določenega družbenega omrežja.⁵⁴ Tako bodo sodišča na primer pri presoji, ali je lahko določen tweet mogoče razumeti kot navajanje dejstev, presojala samo vsebino objave in to, kje in zakaj je bila objavljena (je bil namen zgolj šala ali je želel avtor javnosti posredovati dejstva). Sodišča uporabnike družbenih omrežij pogosto razbremenijo odgovornosti za objavljene (žaljive) zapise, ker ugotovijo, da jih bralci niso razumeli v njihovem dobesednem pomenu, temveč kot satiro, sarkazem, pretiravanje ali retorični govor.

Po besedah slovenskega Vrhovnega sodišča:

»Zato, ker gre za objavo na Twitterju, zgolj to, da je toženec objavil le satirično, sarkastično ter za tožnico osebno žaljivo prispodobo, verbalno karikaturu, in ne tudi obsežnejšega vsebinskega odziva na televizijsko oddajo, ne zadošča za oceno, da je bil njegov namen zaničevanje in razvrednotenje tožnice. Vrhovno sodišče tako ocenjuje, da je povprečni sledilec toženca njegov, čivk' razumel kot očitek tožnici, da je pri delu urednice dnevno-informativnega programa javne RTV pristranska. Izražanje takšnega stališča – naj bo točno ali ne – z vidika svobode izražanja ne sme biti problematično. Tako sporočilo namreč sodi v kategorijo visoko varovanega političnega izjavljanja.«⁵⁵

Zanimiva je tudi odločba *Boulger proti Woods*⁵⁶ zveznega sodišča v Ohio, ki je kontekst objave na Twitterju osredotočilo na umeščenost objave znotraj uporabniškega računa določenega

⁵³ V izvirniku: »It is not a frivolous or transitory piece on an individual's social media account, which might be read with a slapdash approach.«

⁵⁴ Pelletier, str. 236.

⁵⁵ Sodba VS RS II Ips 75/2019, par. 34.

⁵⁶ *Zadeva Boulger v. Woods*, 306 F. Supp. 3d 985 (S. D. Ohio 2018).

uporabnika in poskušalo odgovoriti na vprašanje, ali gre v tem kontekstu za navajanje dejstev ali izraz osebnega mnenja. Igralec James Woods je delil objavo (*retweet*) s primerjavo fotografij podpornice predsedniškega kandidata Sandersa in ženske, ki je na avtomobilski dirki v organizaciji predsednika Trumpa salutirala z nacističnim pozdravom. Ob tem je pripisal komentar: »Tako imenovana #Trump nacistka je provokatorka/izvrševalka #BerniSanders(a)?«. Kot se je izkazalo, tožnica ni bila ženska na sliki z dirke, zato je zoper konservativnega igralca vložila tožbo zaradi razžalitve. Pri ugotavljanju, ali gre pri konkretnemu tvitu za navajanje dejstev, je sodišče poudarilo, da je:

»narava tvita v bistvenem drugačna od izjav, ki se pojavijo v daljših pisnih prispevkih, pri čemer je težko določiti, ali je pravi kontekst objave enostavno sam tvit, celotni Woodsov uporabniški račun ali celo celotna platforma Twitter. Ker je vsak uporabniški račun unikaten, bralec ne more (iz samega dejstva, da avtor uporablja Twitter kot njegovo izbrano komunikacijsko sredstvo) predvidevati, ali bo določen račun na Twitterju vseboval poročanje o dejstvih ali uporabnikova osebna mnenja ali retorična vprašanja.«⁵⁷

Sodišče je zaključilo, da pravega konteksta v konkretnem primeru ne more določiti, vendar pa je bilo to vprašanje za odločitev nepomembno, ker bi povprečen bralec tvit prej kot navajanje dejstev razumel kot retorično vprašanje.

Odgovornosti za žaljiv tvit je bil razbremenjen tudi Elon Musk, ki je britanskega jamarja, ki je sodeloval v reševalni akciji ujetih mladih nogometašev v jami na Tajskem, na Twitterju označil za pedofila.⁵⁸ Tvit je kasneje izbrisal. Muskova obramba je v sojenju vpeljala izraz »JDart«; zatrjevala je, da je šlo pri sporni objavi za »šalo, ki je bila slabo sprejeta in zato kasneje izbrisana, skupaj z opravičilom in pojasnilnim tvitom za nadaljevanje razprave« (*a Joke that was badly received, therefore Deleted, with an Apology and the Responsive Tweets to move on from the matter*). Porota v Los Angelesu je Muska oprostila vseh obtožb.⁵⁹

Za posebno obliko neškodljivega govora (vulgarno zlorabo) je ESČP označilo komentar zadevi *Payam Tamiz proti Združenemu kraljestvu*.⁶⁰ Glede pisanja komentarjev na družbenih omrežjih je ESČP pripomnilo, da milijoni spletnih uporabnikov vsakodnevno objavljajo svoje komentarje in da so številni žaljive narave. »A vendar je večina komentarjev preveč trivialna, domet njihove objave pa preveč zamejen, da bi povzročili občutno škodo ugledu druge osebe.« V konkretnem primeru se je sodišče strinjalo z nacionalnimi organi, da večina komentarjev ni bila pretirano žaljivih, čeprav je šlo za vulgarizme:

⁵⁷ Prav tam, točke 1002–1031.

⁵⁸ Musk ga je poimenoval »pedo guy«.

⁵⁹ Elon Musk wins defamation case over 'pedo guy' tweet about caver. Dostopno na: <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-50695593>> (15. 9. 2020).

⁶⁰ Zadeva *Payam Tamiz proti Združenemu kraljestvu*.

»Raven komentiranja je bila resda nizka, kar pa je v komunikaciji na spletu pravzaprav zelo pogosto, poleg tega se od pritožnika kot politika pričakuje višja stopnja tolerance do takšnih zapisov. Veliko komentarjev je bilo očitno izmišljenih in jih bralci niti ne bi jemali resno.«

4. Uporaba všečkov, ključnikov in čustvenčkov ter delitev objave

Naslednja novost, ki je upoštevana pri pravni analizi družbenih omrežji, je pojav novih oblik pisne komunikacije, ki jo prinaša nova tehnologija. V besedna sporočila uporabniki družbenih omrežij velikokrat vključujejo tudi t. i. čustvenčke (*emoticon/emoji*). Ti so uporabljeni poleg teksta z namenom, da prikažejo določeno čustvo ali drugače doprinesejo k bralčevemu razumevanju besedila.⁶¹ Najbolj osnovni čustvenček je rumen, smejoči obraz, sledi pa še cela paleta različnih čustvenih izrazov, podob živali in predmetov. Podoben simbol predstavlja všeček (*like*), s katerim lahko uporabniki omrežij Facebook in Twitter izrazijo svojo podporo ali simpatijo z določeno objavo, komentarjem ali spletno stranjo. Ključnik (»lojtro«) (*hashtag*) uporabniki različnih družbenih omrežij uporabljajo zato, da označijo določeno dejstvo ali osebo, povezano z vsebino objave, in tako olajšajo iskanje po ključnih besedah.⁶² Na večini družbenih omrežij so tovrstne povezave interaktivne (ob kliku na besedo se uporabniku pokažejo vse objave z isto označbo). Posebno obliko sporočanja pa predstavlja tudi delitev objave (*share*), saj z njo uporabnik omogoči, da se s (sicer tujo) objavo seznanijo vsi njegovi sledilci.

4.1. Všečkanje in deljenje tujih objav

Učinek deljenja objave (na Twitterju gre za funkcijo Retweet, na Facebooku za funkcijo Share) je, da se vsebina izvirnega sporočila ponovi in se razširi tudi med druge bralce. Gre za način razširjanja vsebine, za potrditev in nadaljnjo uveljavitev izjave ali stališča, za filtriranje vsebin tretjih oseb, za vzpostavitev novih prijateljstev in krepitev odnosov, pridobivanje privržencev, uveljavljanje pomembnosti in utrjevanje občutka medsebojne povezanosti z drugimi uporabniki.

Ilustrativna sodba, ki se ukvarja z (ne)dopustnostjo všečkanja in deljenja žaljive objave, je sodba švicarskega vrhovnega sodišča 6B 1114/2018.⁶³ Vrhovno sodišče Švice je razsodilo, da lahko že aktivnost, kot je všečkanje ali deljenje določene objave, pripelje do obsodbe zaradi klevetanja ali razžalitve. Toženec je všečkal žaljiv komentar na omrežju Facebook, ki je tožnika (zagovornika pravic živali) obtoževal razizma in protisemitizma. Okrožno sodišče v Zürichu,

⁶¹ Definicija čustvenčka je povzeta po Oxford Living Dictionaries, dostopno na: <<https://www.lexico.com>> (15. 9. 2020).

⁶² Glej *Using Hashtags on Twitter*.

⁶³ Zadeva BGer 6B 1114/2018 z dne 29. 1. 2020.

ki je o zadevi sodilo na prvi stopnji, je zavzelo stališče, da všečkanje in deljenje objave izkazuje mešano vrednostno sodbo tistega, ki je prvotno objavo všečkal in/ali delil. Vendar je vrhovno sodišče to stališče zavrnilo s pojasnilom, da funkcijama všečkanja in deljenja ne moremo pripisati drugega pomena, kot je širjenje osnovne objave. V obrazložitvi sodišča je zapisano:

»Facebook je storitev družbenega omrežja, oblikovana tako, da omogoča hitro in razširjeno komunikacijo. Izkušnje potrjujejo dejstvo, da sta funkciji všečkanja in deljenja za uporabnike bistvenega pomena. Poleg možnosti komentiranja omogočata, da se informacije razširjajo. [...] Za razliko od možnosti komentiranja sta všečkanje in deljenje običajno odprti za širošo javnost. Medtem ko možnost deljenja nima vrednostne komponente, pomen všečkanja ostaja nejasen oziroma brez zavezujočega odziva na zadevno vsebino, kljub ‚dvignjenemu palcu‘. Poleg izraza podpore vsebini prispevka namreč lahko pomeni le podporo ustrezni formulaciji ali pozitiven odnos do avtorja. Zato objave posameznikov pogosto pripeljejo do (ne)razumnega črednega vedenja skupnosti na družbenem omrežju. Starši, ki nekritično všečkajo vsako objavo svojih otrok, so tipičen primer. Podrobnejši razlogi in motivi za všečkanje tako ostajajo skriti. [...] V tem pogledu funkcijama ‚like‘ in ‚share‘ ne moremo pripisati pomena, ki bi presegal golo širjenje osnovne objave.«

V Združenem kraljestvu je odmeval primer tožb, ki jih je konservativni politik McAlpine vložil zoper uporabnike Twitterja, ki so na omrežju (le) delili objavo o tem, da naj bi zlorabljal otroke.⁶⁴ McAlpine je nameraval vložiti tožbe zoper vseh 10.000+ ljudi, ki so delili to objavo oziroma objavili tvit s podobno vsebino. Kasneje je umaknil tožbe proti delilcem objave, ki so imeli manj kot 500 sledilcev.

4.2. Čustvenčki, ključniki in drugi simboli za sporočanje

Eno od žaljivih objav o lordu McAlpinu je delila tudi Sally Bercow,⁶⁵ in sicer je tvitnila komentar s čustvenčkom (nedolžnim obrazom): »*Zakaj je lord McAlpine popularen?* 🙄«. V času deljenja objave je imela več kot 56.000 sledilcev, ki so njeno objavo množično delili in s tem močno razširili število ljudi, ki so videli objavo. Kasneje se je izkazalo, da očitki zoper lorda McAlpina niso bili resnični. Sally Bercow se v postopku,⁶⁶ ki ga je zoper njo sprožil razžaljeni McAlpine, ni želela poravnati. Zanikala je, da bi bil njen tvit žaljiv, in celo nadaljevala posmehljive objave. Lord McAlpine je v tožbi zatrjeval, da iz običajnega pomena besed spornega tvita izhaja, da je pedofil, oziroma da je tvit vsaj namigoval na to, da je pedofil. Sodišče

⁶⁴ Glej Sweney.

⁶⁵ Sally Bercow je žena govornika spodnjega doma britanskega parlamenta (House of Commons); v Združenem kraljestvu je znana politična osebnost.

⁶⁶ Zadeva *McAlpine v. Bercow*, (2013) EWHC (QB) 1342.

je ugotovilo, da je bil namen avtoričine uporabe nedolžnega čustvenčka ironija.⁶⁷ Sodišče ga je interpretiralo kot:

»da so bili bralci usmerjeni k temu, da so si predstavljali nedolžen avtoričin obraz, ko je objavila vprašanje. Razumen uporabnik omrežja Twitter bi čustvenček razlagal kot nekaj ironičnega, kot da sprašuje neiskreno vprašanje. Zato so bili njeni tviti razumljeni kot ‚prst krivde‘.«⁶⁸

Sodišče je tako v celoti ovrglo toženkino tezo, da je šlo za iskreno vprašanje. Razlogovanje sodišča je izhajalo iz ugotovitve, da sta bila čustvenček in posledično celoten tweet mišljena ironično. Z interpretacijo čustvenčka kot navodila bralcu je sodišče odločilo, da besedilo twita ni bilo mišljeno kot vprašanje, kljub stavčni zgradbi in uporabljenemu vprašaju na koncu. Ker se je izkazalo, da so bili očitki o spolnih zlorabah ovrženi, je sodišče odločilo, da je Sally Bercow s tviti posegla v ugled in dobro ime tožnika. Komentatorji na podlagi sodbe v zadevi *McAlpine proti Bercow* opozarjajo na dejstvo, da objava čustvenčkov ali drugih simbolov ob besedilu omogoča vpogled v odnos avtorja oziroma v njegove namene, ki se skrivajo za neko objavo (tвитom).⁶⁹

V Republiki Južne Afrike je sodišče v zadevi *Isparta proti Richter*⁷⁰ razsodilo, da je za žaljivo objavo odgovorna tudi oseba, ki je bila v prvotnem zapisu le označena (*tagged*), čeprav ni bila avtor spornega besedila. Sodišče je obrazložilo, da je označeni za objavo vedel in je dopustil, da je njegovo ime označeno skupaj s spornim besedilom. Označbo svojega imena bi lahko izbrisal, pa tega ni storil in se ni distanciral od objave. Sodišče je zaključilo, da lahko odgovarja kdorkoli, ki žaljivo objavo všečka ali deli, saj s temi aktivnostmi potrdi in ponovi njeno vsebino.

Ker je namen znaka ključnik (#, *hashtag*) kategorizirati, povzeti ali kontekstualizirati določeno objavo, je seveda logično, da ima njegova uporaba lahko zelo pomembna pri določanju širšega konteksta te objave. Vprašljivo pa je, ali lahko že z uporabo oznake *#justkidding* ali *#nepodpiram* spremenimo kontekst sicer žaljive objave.

Do uporabe ključnika v tвitu se je opredelilo ameriško sodišče v primeru *AvePoint proti Power Tools*.⁷¹ Ugotovilo je, da njegova uporaba ključnika pomeni implicitno dejstvo in je zato podlaga za odgovornost avtorja.⁷² Sporni tweet, ki je vseboval negativni komentar glede tožnikovih

⁶⁷ Prav tam, točka 84.

⁶⁸ Prav tam, točka 72.

⁶⁹ Pelletier, str. 247.

⁷⁰ Zadeva *Isparta v. Richter*, 2013 6 SA 529 (GNP).

⁷¹ Zadeva *AvePoint Inc. v. Power Tools Inc.*, 981 F. Supp. 2d 496 (W.D. Va. 2013).

⁷² Prav tam, točka 507.

storitev, je vseboval označbo #MadeinCHINA.⁷³ Sodišče je odločilo, da bi si ga razumen uporabnik razlagal kot implicitno dejstvo, da so tožnikovi izdelki narejeni na Kitajskem.⁷⁴ Ker je toženec uporabil znak #, je sodišče štelo, da je šlo za navajanje dejstev in ne za osebno mnenje avtorja. Tožnik je zatrjeval, da je zaradi tega tweet škodil njegovemu ugledu, čemur je sledilo tudi sodišče.

5. Postopki za zavarovanje pravic

5.1. Kdo je odgovoren za objave na družbenih omrežjih?

Poleg odločanja o tem, ali gre pri spornih objavah za neresnično ali žaljivo vsebino, nadaljnjo prepreko pri odločanju sodišč glede družbenih omrežij prinaša vprašanje, kdo je objavo objavil in kdo zanj (lahko) odgovarja.

Kot je ESČP predstavilo v zadevi *Payam Tamiz proti Združenemu kraljestvu*,⁷⁵ ima posameznik na nacionalni ravni več možnosti za zavarovanje svojih pravic, ki so mu bile kršene z (žaljivimi) objavami drugih uporabnikov na spletu.

»Sproži lahko postopek proti avtorjem komentarjev. Ta možnost sicer prinaša pomemben zaplet – komentatorji so namreč običajno skrivajo pod plaščem anonimnosti. A vendar lahko pritožnik od družbe (Google Inc.) zahteva razkritje njihove identitete za namen tožbe. Druga pritožnikova možnost je, da bi postopek sprožil zoper avtorja samega bloga. Tretja možnost pa je tožba proti družbi Google Inc. kot lastnici platforme Blogger.com.«

Vendar je sodišče poudarilo, da postopki proti ponudnikom storitev informacijske tehnologije zaradi vsebine, ki jo objavijo tretje osebe, načeloma niso dopustni. Izjema od tega načela je primer, če ponudniki vsebine, za katero so bili obveščeni, da je nezakonita, ne umaknejo s spleta v najkrajšem možnem času. To načelo in njegova izjema izhajata tudi iz mednarodnega prava, in sicer iz normativnih aktov Sveta Evrope, Evropske unije (na primer Direktive o elektronskem poslovanju), Združenih narodov in OVSE-ja.

5.2. Čezmejni učinek sodnih odločb o umiku spornih objav

V zadevi *Eva Glawischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited*⁷⁶ je Vrhovno sodišče Avstrije s svojimi vprašanji za predhodno odločanje Sodišče EU pozvalo, naj pojasni področje uporabe

⁷³ Celoten tweet se je v izvirniku glasil: »@Axceler #ControlPoint #MADEINTHEUSA. The »SharePoint »RedDragon is »MADEINCHINA Long live #ControlPoint !!! #ArmyStrong #AUSA2012« (prav tam, točka 520).

⁷⁴ Prav tam, točki 507–508.

⁷⁵ Zadeva *Payam Tamiz proti Združenemu kraljestvu*.

⁷⁶ Sodba ESČP v zadevi C-18/18, *Eva Glawischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited*, z dne 3. 10. 2019.

obveznosti, ki se lahko ponudniku storitev spletnega gostovanja še naložijo glede izbrisa žaljivih vsebin, ne da bi to pomenilo cenzuro, ki je v skladu s prvim odstavkom 15. člena Direktive o elektronskem poslovanju⁷⁷ prepovedana. Avstrijsko vrhovno sodišče je SEU predlagalo tudi, naj razsodi, ali je v okviru nacionalne odredbe, ki jo izda sodišče države članice, ponudniku storitev spletnega gostovanja mogoče naložiti, da določene (sporne) vsebine odstrani ne zgolj za spletne uporabnike v tej državi članici, temveč kar po vsem svetu.

Sodišče EU je poudarilo, da na podlagi prvega odstavka 14. člena Direktive ponudnik gostovanja, kot je to na ozemlju EU družba Facebook Ireland, ni odgovoren za podatke, ki jih hrani, če bodisi ne ve za njihovo nezakonitost bodisi takoj, ko zanje izve, nemudoma ukrepa in te podatke odstrani ali onemogoči dostop do njih. Ta oprostitev na podlagi tretjega odstavka 14. člena ne posega v možnost, da se tovrstnemu ponudniku sodno odredi ustavitev ali preprečitev ugotovljene kršitve, vključno z izbrisom nezakonitih podatkov ali siceršnjim onemogočenjem dostopa do njih. Vseeno pa je po prvem odstavku 15. člena Direktive prepovedano, da bi države članice tovrstnim ponudnikom predpisale splošno obveznost dejavnega nadzora nad podatki, ki jih hrani ali prenaša, in da bi ti morali v tej smeri dejavno raziskovati okoliščine glede nezakonitosti teh podatkov.

A ta prepoved ni absolutna. Med »posebne primere« je po prepričanju SEU treba uvrstiti tudi v avstrijski zadevi obravnavani položaj, ko je podatek preučevalo in presojo pristojno sodišče, ki je na koncu ugotovilo, da je ta podatek nezakonit. Ob dejstvu, da vsakršno družbeno omrežje že po svoji naravi v bistvenem olajšuje hitrost prenosa objavljenih vsebin, obstaja še toliko bolj resna nevarnost, da bi podatek, ki je bil (sodno) označen za nezakonitega, pozneje znova objavil oziroma delil še kak drug uporabnik tega omrežja. Vse to pomeni, da je v opisanih okoliščinah popolnoma primerno, legitimno in tudi z vidika prvega odstavka 15. člena Direktive dopustno, da nacionalno sodišče od ponudnika storitev gostovanja (v tem primeru družbe Facebook Ireland) lahko zahteva, da blokira dostop do shranjenih podatkov, katerih vsebina je enaka tisti, za katero je bila predhodno (sodno) ugotovljena njena nezakonitost, ali pa da celo odstrani te podatke. Enako velja tudi za vsebine, ki so po pomenu enakovredne vsebini podatkov, za katere je bila predhodno (sodno) ugotovljena nezakonitost.

In končno, kar zadeva vprašanje, ali lahko tovrstna odredba sodišča države članice učinkuje na svetovni ravni, je SEU poudarilo, da Direktiva o elektronskem poslovanju, zlasti njen prvi odstavek 18. člena, glede tega ne določa nikakršne omejitve, niti ozemeljske. Skratka, učinki tovrstne sodne odredbe lahko veljajo na svetovni ravni.

⁷⁷ Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju), UL L 178, 17. 7. 2000.

5.3. Izbris objav po začasni odredbi sodišča

Tudi slovenska sodišča v primeru ugotovljenih kršitev tožencem naložijo izbris spornih objav. V tem poglavju bodo predstavljene nekatere odločbe višjih sodišč, ki so o zahtevah za izbris objav odločala v postopkih izdaje (regulacijskih) začasnih odredb. Z njimi želijo tožniki odstraniti domnevno sporne objave in preprečiti njihovo nadaljnje širjenje.

Tako je Višje sodišče v Ljubljani v zadevi II Cp 1047/2017⁷⁸ odločilo, da je toženka dolžna nemudoma, najkasneje pa v 24 urah po prejemu odločbe sodišča (sklepa o začasni odredbi) odstraniti s svojega profila na Facebooku, spletnih portalov in družbenih omrežij posamezne objave o nasprotni stranki. Poleg tega je sodišče z izdano začasno odredbo toženki prepovedalo nadaljnje poročanje o tožeci stranki na način, da je tožnica označena kot družba, v kateri se je izvajal mobing. Z začasno odredbo je bilo še določeno, da se v primeru kršitve toženki izreče denarna kazen v znesku 10.000 evrov.

Na začasno odredbo se nanaša tudi odločba VSL I Cp 2892/2017.⁷⁹ Sodišče je z začasno odredbo naložilo umik petih objav s toženčinega uporabniškega profila na Facebooku, v katerih je ta objavila tožničine osebne podatke (osebno ime in priimek, izobrazbo, kraj bivanja, zdravstveno stanje in fotografijo tožnice) ter večkrat izpostavila njen status rejnice vnukov A. A., ki sta bila poznana širši javnosti. Višje sodišče se je v obrazložitvi odločbe, s katero je zavrnilo ugovor zoper sklep o začasni odredbi, sklicevalo na ugotovitve sodišča prve stopnje, da so obravnavane objave z zlorabo tožničinih osebnih podatkov že sprožile številne komentarje na Facebooku, ki so za tožnico žaljivi in kažejo na njeno ogroženost. Ob ugotovljeni verjetnosti, da bi ohranitev obravnavanih objav na toženkinem profilu na Facebooku omogočala nadaljnje posege v osebnostne pravice tožeče stranke, je pritrdilo presoji, da ji s tem nastaja težko nadomestljiva škoda.

Inovativno pa je VSK pristopilo k izdaji začasne odredbe v zadevi I Ip 92/2019,⁸⁰ kjer ni sledilo predlogu upnice za odstranitev celotne izjave dolžnika na Facebooku, temveč je slednjemu naložilo le, da iz objave odstrani besedo, ki je omogočala identifikacijo upnice. Obrazložilo je, da glede na podana doktrinarna stališča, uveljavljena v sodni praksi in literaturi, ne soglaša z oceno sodišča prve stopnje, da je celoten zapis dolžnika na njegovem profilu na Facebooku posegel v čast in dobro ime upnice. Dolžnik se je v tem zapisu sicer kritično, ostro in provokativno odzval na informacijo, da naj bi upnica kot učiteljica 1. a razreda osnovne šole otroke poučevala o družinah z istospolnimi partnerji, vendar je s tem zapisom prvenstveno izražal

⁷⁸ Sklep VSL II Cp 1047/2017 z dne 10. 5. 2017.

⁷⁹ Sklep VSL I Cp 2892/2017 z dne 24. 1. 2018.

⁸⁰ Sklep VSK I Ip 92/2019 z dne 23. 4. 2019.

kritiko učnih vsebin in želel spodbuditi javno razpravo o tej tematiki (z agitacijo k ustreznim sistemskim spremembam v skladu z njegovimi nazori).

»Razprava o teh vprašanjih pa je v naši družbi brez dvoma dopustna. Hkrati gre upoštevati, da je upnica učiteljica v javni izobraževalni ustanovi, zato je zaradi svojega poklica (in v okviru svojega poklica) do določene mere izpostavljena javnosti. Pritožba tudi pravilno opozarja, da sporni zapis ni bil objavljen v sredstvih javnega obveščanja, temveč na družabnem omrežju, ki je namenjeno predvsem izmenjavi osebnih stališč posameznikov. Na teh forumih je raven izražanja praviloma nižja ter pogosto polemična, objektivnost in verodostojnost podanih sporočil pa prav tako ni na prvem mestu. Vse te okoliščine so oziroma so morale bile povprečnemu obiskovalcu te spletne strani tudi poznane.«

Sodišče je zaključilo, da za zagotovitev svobode izražanja dolžnika na eni strani ter varstva osebnostnih pravic upnice na drugi strani ni potrebna (dopustna) odstranitev spornega zapisa v celoti in vseh s tem povezanih komentarjev:

»Po mnenju pritožbenega sodišča zadostuje zgolj ustrezna anonimizacija (deindividualizacija) teh objav, in sicer tako, da se odstrani beseda ‚S.‘ v vseh besednih zvezah, ki označujejo Osnovno šolo S.. S tem minimalnim posegom bo zakrito ime osnovne šole, kjer naj bi prišlo do spornih šolskih praks, in s tem ustrezno zabrisana prepoznavnost upnice. Sporna objava bo s to korekcijo pridobila naravo dopustne sistemske kritike ter splošne (abstraktne) razprave.«

6. Pogled v prihodnost

Sodišča skušajo pri odločanju o protipravnosti objav na družbenih omrežjih dohajati razvoj in razmah teh omrežij. Kontekst posameznih objav kaže na posebnosti, ki jih je treba v primeru žaljivih vsebin upoštevati. Sodišča morajo ugotoviti, ali so posamezne objave navajanje dejstev ali osebnih mnenj, kdo je odgovoren za njihovo objavo in kateri novi simboli so lahko podlaga za odgovornost. Pravo mora te posebne okoliščine razumeti in upoštevati, če želi preprečiti ali vsaj odstraniti negativne učinke, ki jih imajo žaljive objave na posameznega uporabnika in celotno družbo.

Sodni postopki prinašajo dodatne stroške. To je v nasprotju z naravo družbenih omrežij, kjer uporabniki uživajo brezplačne in hitre storitve. Preden sodišče poseže v dogajanje na omrežju z začasno odredbo, objava že izgubi svojo moč. Življenjski cikel twita je namreč običajno krajši od ene ure (v kateri bo večina zainteresiranih uporabnikov na Twitterju twit prebrala, delila in komentirala).⁸¹ Treba bi bilo torej najti rešitve, ki bi uporabnikom omogočale, da se škodljivim objavam zoperstavijo in zmanjšajo morebitno škodo, še preden se ta potencira.

⁸¹ Angelotti, str. 41.

Platforme družbenih omrežij so v poskusih obvladovanja vsebin in uporabnikov že razvile svoje metode cenzuriranja.⁸² Prepovedane teme, pri katerih uporabnike doleti cenzura objave in širjenja, so znane: pornografija, posnetki kriminala, teroristična sporočila, sovražni govor in radikalna politična stališča. Zaplete pa se v primerih, v katerih odgovorne osebe na družbenih omrežjih presoja o ukrepih proti objavljenim vsebinam samovoljno, ne da bi svoje odločitve morale pojasniti in argumentirati. Uporabnika, lastnika računa o ukrepu pogosto sploh ne obvestijo, nekatere cenzorske metode pa so tako subtilne, da jih uporabniki niti ne zaznajo.⁸³ Maja 2020 so v podjetju Facebook ustanovili 20-članski nadzorni svet, ki bo odločal, katere objave se lahko blokirajo kot lažne ali kot sovražni govor in nadlegovanje.

Cenzuri na spletu (predvsem v ZDA) so mnogi nenaklonjeni, saj v njej vidijo neposreden napad na svobodo izražanja. Ključno vprašanje je, kdo bo tisti, ki bo objektivno presodil, ali je zahteva za odstranitev neke vsebine utemeljena, in na kakšni podlagi bo presojo opravil. Poleg tega obstaja bojazen, da bodo ponudniki spletnih platform – soočeni z grožnjo visokih glob – preveč dovzetni za odstranjevanje vsebin, kar lahko pripelje do negativnih učinkov na svobodo govora.

Na spletu bo tako še nekaj časa zagotovo veljalo, da imamo opravka z »razumnimi bralci in nerazumnimi pisci«.⁸⁴ Slednji lahko reagirajo hipno, pišejo brez razmisleka, pretiravajo in žalijo. Bralci pa morajo vedeti, da družbenih omrežij ne gre jemati resno in da (v primeru, če so z zapisom napadeni oni) ne smejo reagirati pretirano razžaljeno. Na spletu je pač dovoljeno več, raven razprave pa nizka. Pogosti primerjavi družbenih omrežij z gostilniškimi debatami prepričljivo nasprotuje Boštjan J. Turk,⁸⁵ ki opozarja, da slednje potekajo v zaprtem »mikro okolju« gostinskega lokala in nimajo vpliva na javnost, poleg tega je v njih udeleženo zelo majhno število posameznikov. Argumenti »gostilniških oratorijev« so praviloma pozabljeni naslednji dan, ko se družčina strezni. Pri družbenih omrežjih je drugače. Ker gre za javno izražanje mnenj, so ta dostopna vsem in kadarkoli.⁸⁶

⁸² Povzeto po Suhadolnik.

⁸³ Prav tam.

⁸⁴ Izraz je povzet po članku: Barnett in dr., str. 155.

⁸⁵ Turk, str. 18–20.

⁸⁶ Prav tam.

Literatura

- ALLEN, Adeline A. Twibel Retweeted: Twitter Libel And The Single Publication Rule. *The Journal of High Technology Law*, 2014, letn. 15, št. 1, str. 63–96.
- BARNETT LIDSKY, Lyrissa, ANDERSEN JONES, RonNell. Of Reasonable Readers and Unreasonable Speakers: Libel Law in a Networked World. *Virginia Journal of Social Policy & the Law*, 2016, letn. 23, št. 2, str. 155–178.
- BOYD, Danah, ELLISON, Nicole. Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 2007, letn. 13, št. 1, str. 210–230.
- JANOSKI-HAEHLEN, Emily. The Courts Are All A, Twitter: The Implications of Social Media Use in the Courts. *Valparaiso University Law Review*, 2011, letn. 46, št. 1, str. 43–68.
- NYLEN, Leah. Appeals court won't review Trump Twitter case. *Politico*, 2020. Dostopno na: <<https://www.politico.com/news/2020/03/23/appeals-court-wont-review-trump-twitter-case-143940>> (15. 9. 2020).
- PELLETIER, Nicole. The Emoji that Cost \$20,000: Triggering Liability for Defamation on Social Media, *Washington University Journal of Law & Policy*, 2016, letn. 52, št. 1.
- SUHADOLNIK, Gorazd. Spletni velikani, nove tehnologije cenzure. *Finance*, 2020. Dostopno na: <<https://manager.finance.si/8963677/Spletni-velikani-nove-tehnologije-cenzure>> (15. 9. 2020).
- SWENEY, Mark. Lord McAlpine settles libel action with Alan Davies over Twitter comment. *The Guardian*, 2013. Dostopno na: <<https://www.theguardian.com/media/2013/oct/24/lord-mcalpine-libel-alan-davies>> (15. 9. 2020).
- TOPLAK, Jurij. Svoboda izražanja bo zbledela, dobrodošli v čas zasebne cenzure. *Pravna praksa*, 2020, letn. 39, št. 33, str. 3.
- TURK, Boštjan J. Anonimke – orožje strahopetcev ali legitimno žvižgaštvo. *Pravna praksa*, 2019, letn. 38, št. 42–43, str. 18–20.
- Using Hashtags on Twitter. *Twitter.com*. Dostopno na: <<https://help.twitter.com/en/using-twitter/how-to-use-hashtags> - :~:text=People%20use%20the%20hashtag%20symbol,included%20anywhere%20in%20a%20Tweet> (15. 9. 2020).